

este în istoria claselor sociale, în revelarea rolului istoric al claselor sociale în evoluția istorică », spunea în 1928 P. P. Panaitescu, în conferința *Istorie și cultură* din ciclul de prelegeri organizate de « Institutul Social Român ». În 1937, explicînd metoda care a stat la baza unor interpretări din *Mihai Viteazul*, confirma din nou convingerea că « economicul și politicul sînt nedespărțite ».

Fără ca să fi fost pe atunci un istoric marxist, P. P. Panaitescu a fost, dintre toți istoricii români afirmați între cele două războaie mondiale, cel mai aproape de materialismul dialectic și istoric prin cunoștințele, convingerile și lucrările elaborate.

Acest fapt explică aderența sa structurală la noua orientare a cercetării istorice după 23 August 1944, precum și bogata desfășurare a activității sale științifice în anii noștri, cînd își însușește adînc și aplică sistematic acea metodă și concepție ale cărei virtuți le proclamase public două decenii în urmă.

Urmînd și în aceasta pe Ioan Bogdan, P. P. Panaitescu a manifestat permanent o anumită rezervă față de sintezele premature, rezervă pornită din convingerea că, dacă nu vrea să fie o compilație sau o construcție mai mult sau mai puțin personală fie ea și genială, imaginea de ansamblu a evoluției unei societăți omenești trebuie pregătită sistematic și minuțios printr-o îndelungă și multilaterală cercetare a tuturor elementelor constitutive. Consacrîndu-se în exclusivitate cercetării istoriei poporului român și a relațiilor sale cu popoarele slave (a fost, din 1927 pînă în 1941 conferențiar și apoi profesor de istoria slavilor la Universitatea din București), P. P. Panaitescu și-a circumscris activitatea publicistică la monografii și studii asupra unor epoci, persoane sau probleme determinate, plasîndu-și însă de fiecare dată obiectul cercetării într-un cadru vast de istorie răsăriteană și universală. Refuzînd să-și publice cursurile de istorie a slavilor (rămase toate litografiate) și nefiind ispitit de sinteze în domeniul istoriei politice sau culturale naționale, a dat la iveală, în schimb, un lung șir de contribuții, multe fundamentale, a căror ignorare în elaborarea de sinteze este de neconceput. Aceste contribuții, care merg de la interpretarea nouă a vreunui pasaj de cronică sau document, nevăgat în seamă pînă atunci, pînă la ample monografii de sute de pagini, îmbrățișează întreaga noastră istorie medievală și modernă.

Ele se caracterizează printr-un efort statornic de a pătrunde, cu ajutorul unei informații totdeauna noi, la semnificațiile adînci ale datelor, la *procesele* istorice sau culturale în care ele se integrează și pe care le definesc. Adunîndu-și în 1947 cîteva din studiile tipărite între 1934—1944 și adăogîndu-le altele noi, P. P. Panaitescu intitula volumul *Interpretări românești*. O mare parte din opera sa ar putea fi subsumată acestei definiții.

O înșirare a tuturor contribuțiilor și interpretărilor noi pe care istoriografia românească le datorește lui P. P. Panaitescu ne-ar duce la citarea mai tuturor titlurilor lucrărilor sale, și de aceea i-am preferat o bibliografie pe cît posibil completă. Ne vom opri numai la cîteva, care privesc opera sa de slavist și de cercetător al vechii culturi românești.

Ca istoric slavist și istoric al culturii, P. P. Panaitescu, care a editat și cel dintîi corpus de documente slave interne ale Țării Românești, s-a preocupat statornic de cultura veche românească în limba slavonă, de relațiile politice și culturale româno-polone și româno-ruse, și, într-o anumită măsură de cele româno-sud-slave. În domeniul relațiilor româno-polone, cercetările sale, care cuprind un interval de la primele contacte între români și poloni în sec. al